

"מהיום ולאחר מיתה" משום דקסבר: זמנו של שטר מוכיח עליו ממתו התכוון שיחול. אם כן משמע ממעשה זה שרבו הונא ידע בוודאות שהלכה כרבי יוסי, ולא הסתפק בדבר.

עב-ב **א**לא צריך לומר שמספקא ליה לרב הונא אי מה שאמר רבי יוסי שכל שטר חל מהזמן הכתוב בו הוא גם באופן שהוסיף תנאי [שהגט יחול אם ימות] בעל פה בשעת מסירה.

אי לא אמר באופן זה, ורק באופן שהתנאי נמצא אצל הזמן בשטר יש לומר שהזמן מוכיח שמאותו יום התכוון שיחול, אבל באופן שאמר את התנאי בעל פה בשעת מסירה, יש לומר כי בשעה שמסרו לו את השטר חזר בו מהזמן שבשטר ומסרו על מנת שיחול לאחר מיתה, היות ולא אמר "מהיום".

אמר ליה רב נחמן: טעמא [טעמו] של דרבי יוסי לא ידענא [לא ידעתי], מדוע סובר שאינו צריך לכתוב בשטר שיחול "מהיום ולאחר מיתה", הלכה איבעי מיניה [אשאל ממנו]?

אמר ליה: אתה בעי מיניה [שאל ממנו] מה היא ההלכה, וטעמיה [וטעמו] של דרבי יוסי אנא אמינא [אני אומר] לך אחר כך.

בעי מיניה [שאל ממנו] רב נחמן מרבה בר אבוא: מה היא ההלכה.

אמר ליה: הכי [כך] אמר רב: הלכה כרבי יוסי.

לבתר דנפק [שיצא] מביתו של רבה בר אבוא.

אמר ליה רב הונא לרב נחמן: היינו טעמא דרבי יוסי, שאינו צריך לכתוב בשטר

לשיטתו [לעיל יז א] הסובר כי גט שכתוב בו רק שנה או חודש כשר לכתחילה, ולכן אם כתב בו יום, יש ראייה שכוונתו שיחול מעכשיו. וכן כתב המהרש"א [כתובות ב ב לתוד"ה דילמא], שלפי רבי יוסי הראיה כי התכוון שהגט יחול מעכשיו, הוא מזה שלא כתב רק חודש או שנה. השער המלך [גירושין ח א] כתב, ששיטת הרמב"ם לפי דברי הכסף משנה [גירושין א כו] הוא, שלכתחילה צריך לכתוב גם את היום בגט, ואם כן אין הוכחה מכתבת היום בגט שכוונתו שיחול מעכשיו.

ומבארים הכסף משנה [גירושין ח א] והשער המלך, כי זה הטעם של הרמב"ם שפסק בשטר מתנה [בזכיה יב טו] כרבי יוסי, ובגט [גירושין ט יב] פסק כמו רבנן. אבל הפני יהושע [לתוד"ה הכי] מקשה שחילוק זה לא מוזכר בגמרא.

שכתב זמן שכוונתו שיחול מעכשיו. ומתוך הפני יהושע, שכיון שלשון "אם" בגט, מתפרש בשתי לשונות, כמו שאמר אב"י, לכן אומרים שזמנו של השטר מוכיח עליו שכוונתו ללשון של "מעכשיו". ורק לגבי מתנה כשאומר בלשון "אחר מיתה" ולא בלשון "אם", שהוא לשון שאינו מתפרש בשתי לשונות, שם הוצרך רש"י לפרש שטעמו של רבי יוסי משום שאם לא התכוון שיחול מעכשיו, מדוע כתב את הזמן בשטר.

התורת גיטין והקרני ראם [כתובות ב ב אות ב] מתרצים, שהוא היה יכול לכתוב בגט זמן שבו רוצה שיחול הגט, דהיינו לאחר מיתה, ובה מתקיים תקנת כתיבת זמן בגט, ואם כתב זמן של היום, יש ראייה שרצונו שיחול מהיום. המצפה איתן והבית אהרן מתרצים שרש"י

והם ופכרי לה כדעת רבי יוסי, דאמר: זמנו של שטר מוכיח עליו!

מבואר שלדעת רבי יוסי זמנו של השטר מוכיח אף באופן שאומר את התנאי בעל פה בשעת מסירה⁽¹¹⁾, ואי אפשר לומר שרוב הונא מסופק בדבר זה.

אלא יש לומר שמספקא ליה לרב הונא, אי הלכה כרבי יוסי שזמנו של השטר מוכיח מתי יחול אף באופן שאומר את התנאי בעל פה בשעת מסירה, או אין הלכה כמותו באופן זה.

ומקשינן: ומי מספקא ליה לרב הונא בזה?

והאמר רבא: האומר לאשתו הרי זה גיטיך **אם מתי** [אמות] וכן האומר לאשתו הרי זה גיטיך **שאני מת** — הרי זה גט.

ואם אומר לה הרי זה גיטיך **כשאמות**, וכן אם אומר לה הרי זה גיטיך **לאחר מיתה** — אין זה גט כיון שמשמעות דבריו שהגט יחול לאחר מיתה, ואין גט לאחר מיתה.

והוינן בה: **היכי דמי** [כיצד מדובר] ברישא, שאם אמר "אם מתי" הרי זה גט?

אילימא [אם נאמר] שמדובר באופן דאמר לה במפורש **מהיום** אם מתי⁽¹²⁾, ומדובר

ולכן גבי גט שכתב כהלכתו וכשמסרו לה אמר זה גיטיך אם מתי ולא אמר מהיום, יש להסתפק האם גם באופן זה אמר רבי יוסי כי הזמן שבגט מוכיח מתי יחול או לא. ועל אופן זה אמר רב הונא שחולצת, מחמת הספק.

ומקשינן: ומי מספקא ליה לרב הונא, אם גם בתנאי בעל פה סובר רבי יוסי שזמנו של השטר מוכיח עליו מתי צריך לחול?

והתנן: האומר לאשה הרי זה גיטיך **אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש, ומת בתוך י"ב חדש** — אינו גט.

כיון שלפי התנאי, הגט חל רק לאחר י"ב חודש, ואין גט חל לאחר מיתה, ואם מת בלא בנים חייבת ביבום.

ותני עלה [ושנינו על משנה זו]: **רבתינו** חולקים, והם **התירוה להינשא** בתורת גרושה, ואינה זקוקה ליבום.

ואמרינן: מאן [מי הם] **רבתינו**?

אמר רב יהודה אמר שמואל: הם **בי דינא דשרו מישהא** [הבית דין של רבי יהודה הנשיא שהתירו השמן] של גויים באכילה, במסכת עבודה זרה [דף לז].

11. כיון שהגט לא נכתב לשם כריתות, ואם כן על כרחך מדובר כאן שעשה את התנאי בעל פה. ולפי שיטת תוספות החולקים על רש"י, צריך לומר שלשון "הרי זה גיטיך", משמע שאמר כן בעל פה.

12. הפני יהושע מקשה, כיצד אפשר לפרש שמדובר שאמר לה במפורש "מהיום", והרי אם

הפני יהושע מקשה, מנין לגמרא כי המשנה שם מדברת שאמר את התנאי בעל פה, אולי מדובר שכתב את התנאי "אם לא באתי" בגוף הגט. וכן קשה על מה שהביאו מרבא "הרי זה גט אם מתי ושאני מת — הרי זה גט", מנין לגמרא שמדובר שאמר את זה בעל פה.

ותירץ לפי שיטת רש"י לקמן [פד ב] שכתב, כי כל תנאי שכתוב בגוף הגט, פוסל את הגט,

שרבא חידש, שהלשון "שאני מת", שאינו מוזכר במשנה, הוא כמו הלשון "אם מתי" דמי, וכן הלשון "כשאמות" הוא כמו הלשון "לאחר מיתה" דמי.

ואיכא דמתני לה [ויש ששונים] את דברי רב הונא אסיפא, על מה ששינו: האומר זה גיטך לאחר מיתה — לא אמר כלום.

אמר רב הונא: ולדברי רבי יוסי חולצת.

ומקשינן: פשיטא, שהרי מודסיפא מכך ששינו בהמשך המשנה בסיפא, שאם אמר מהיום ולאחר מיתה לדעת רבנן חולצת, אם כן רישא נמי, באמר לאחר מיתה, פשיטא שלרבי יוסי חולצת.

שהרי לרבי יוסי אופן זה הוא כמו אם אמר מהיום ולאחר מיתה, כי רבנן ורבי יוסי לא נחלקו אלא רק בדבר זה, שלדעת רבי יוסי בלא שאמר "מהיום" הרי זה כאילו שאמר "מהיום", ולדעת רבנן יש הבדל אם אמר "מהיום" לבין אם לא אמר.

ובאופן שאמר "מהיום ולאחר מיתה" כבר נתבאר בסיפא, שהוא ספק אם התכוון שהגט יחול מהיום בתנאי שימות או שהתכוון לחזור בו ממה שאמר "מהיום" והתכוון שהגט יחול לאחר מיתה, ומשום כך הדין שחולצת מספק.

אם כן מה חידש רב הונא בזה שאמר כי

לשיטת רבנן הסוברים, כי רק בפירש "מהיום" חל הגט מהיום.

אם כן קשה, וכי צריכא רבא למימר דין זה?

והתנן במשנה מפורשת: אם אמר מהיום אם מתי — הרי זה גט!

ואלא לאו, על כרחנו שרבא מדבר באופן דלא אמר לה מהיום אלא אמר לה רק "אם מתי יהא גט", והטעם שהגט חל משום שהלכה כרבי יוסי, שהזמן שנכתב בשטר מוכיח שהגט חל מהיום.

שמע מינה מדברי רבא שהלכה כרבי יוסי שזמנו של השטר מוכיח שחל מהיום גם באופן שאמר את התנאי בעל פה בשעת מסירת השטר.

ורחינן: אמנם לרבא פשיטא ליה שהלכה כרבי יוסי אף במסר התנאי בעל פה, אבל לרב הונא מספקא ליה, האם הלכה כרבי יוסי אף באופן זה או לא. ולכן סובר רב הונא שחולצת, מספק.

ואבעית אימא [ואם תרצה אמור] תירוש אחר: לעולם רבא שאמר כי הגט חל, מדבר באופן דאמר לה במפורש מהיום אם מתי וכדעת רבנן.

ואף על פי שכבר נתפרש הדין במשנה, מכל מקום והני לישני איצטריכי ליה [מחמת אלו לשונות הוצרך לן לרבא לבאר הדין.

שהרשב"א כבר הקשה כן לקמן [עו ב], ותירץ שבאמת בסיפא הכוונה שאינו גט מספק, וחולצת ואינה מתייבמת. וכן כתב גם תוס' הרא"ש כאן.

נפרש כך יהיה קשה הסיפא, "כשאמות" — אין זה גט", ואם מדובר שאמר "מהיום כשאמות", היה צריך להיות הדין שגט ואינו גט.

וכתב התורת גיטין, כי נשמט מהפני יהושע,

גט", משמע כי רק באופן זה שאמר "מהיום ולאחר מיתה" מכשיר את הגט, למעוטי דינו דרבי יוסי שאמר כי גם בלא שאמר "מהיום" זמנו של השטר מוכיח עליו שהתכוון שיחול מהיום.

וזה שרבי יוסי לא סבר לה כרבי לגבי אמר "מהיום ולאחר מיתה", משמע ממה דקתני בדברי רבי יוסי לקמן [עו ב] לשון: "כזה גט", ועל כרחך נכתב למעט, ולא מצאנו דבר למעט חוץ מלמעוטי דינו דרבי הסובר כי באמר "מהיום ולאחר מיתה" בודאי התכוון לתנאי ולא לחזרה.

ומחדש רבי יוסי, שאף על פי שגבי מתנה אם אמר לשון זה של "מהיום ולאחר מיתה", המתנה חלה בודאות, אין לדמותו לגט, משום שגבי מתנה יש להסביר כי התכוון שהגוף יקנה מהיום ואילו הפירות יהיו לו רק לאחר מיתה, מה שאין כן בגט כיון שאינו לשון תנאי, הרי זה ספק תנאי ספק חזרה.

והוינן בה: דעת רבי, מאי היא, היכן היא נאמרה?

דתניא: האומר: הרי זה גיטך מהיום ולאחר מיתה — הרי זה גט ואינו גט, דברי חכמים.

רבי אומר: כזה גט כשר הוא בוודאי, ואם הבעל מת בלא בנים, אינה צריכה חליצה מספק.

ורבי יוסי מאי היא, היכן נשנה בדבריו לשון "כזה גט"?

לדעת רבי יוסי חולצת באופן שאמר "הרי זה גיטך לאחר מיתה"⁽¹³⁾.

ומתריצין: אין פשיטות שברישא, באמר הרי זה גיטך לאחר מיתה. רבי יוסי סובר שחולצת.

כי מהו דתימא, רבי יוסי כהא [כזה] כרבי סבירא ליה.

דאמר רבי לקמן, גיטא מעליא הוי, וחליצה נמי לא תיבעי, שהגט הוא גט גמור באמר "מהיום ולאחר מיתה" ואין לחשוש שבאומר "לאחר מיתה" התכוון לחזור בו ממה שאמר "מהיום".

והיות ומצאנו שרבי חולק על רבנן בסיפא ב"מהיום ולאחר מיתה", אפשר לומר שגם רבי יוסי חולק על רבנן בזה, שהרי למדנו כי סובר להקל בתנאי, אם כן אולי מקל כרבי.

לזה קא משמע לן רב הונא, שרבי יוסי חולק על רבי, וסובר כרבנן שחולצת ב"מהיום ולאחר מיתה", שיש ספק אם במה שאמר "לאחר מיתה" התכוון לחזור ממה שאמר "היום" או שהתכוון לתנאי.

דלא רבי סבר לה כרבי יוסי לגבי זמנו של שטר מוכיח עליו.

ולא רבי יוסי סבר לה כרבי לגבי אמר "מהיום ולאחר מיתה".

ומבאר הגמרא: זה שרבי לא סבר לה כרבי יוסי לגבי זמנו של שטר מוכיח עליו, משמע ממה דקתני בדבריו של רבי, לשון: "כזה

באופן שהתנאי נאמר בעל פה או לא, ואם כן אפשר לומר, כי זהו חידושו של רב הונא, שרבי

13. הרעק"א מקשה, שלעיל הסתפקו האם רבי יוסי אמר את הסברא שזמנו של שטר מוכיח, גם

דתנן: האומר: כתבו ותנו גט לאשתי אם לא באתי מיכן [מכאן, מעכשיו] ועד י"ב חדש.

אם כתבוהו בתוך י"ב חדש ונתנו אותו לאחר י"ב חדש — אינו גט.

רבי יוסי אומר: כזה גט.

מכיון שהיה לו לומר: אם לא באתי כתבו ותנו, ואילו הוא אמר: כתבו ותנו אם לא באתי.

לכן סובר רבי יוסי שכוונתו היתה כך: כתבו עכשיו, ותנו אם לא באתי, ולכן הרי זה גט.

שנינו במשנה: האומר לאשה זה גיטיך מהיום אם מתי מחוליו זה, ועמד מחוליו והלך בשוק ואחר כך חלה שוב ומת, אומדים אותו אם מחמת חולי הראשון מת הרי זה גט, ואם לאו אינו גט.

אמר רב הונא: גיטו של שכיב מרע דינו כמתנתו.

מה לגבי מתנתו נאמר בבבא בתרא [קנא ב] שאם עמד מחוליו והבריא חוזר בו ממתנתו, שהרי לא נתן אותו אלא מחמת שחשב שימות.

אף לגבי גיטו, אם עמד מחוליו והבריא חוזר בו מגיטו, אפילו אם לא התנה על הגט

שיחול רק אם ימות, אלא נתן לה את הגט בלא לפרש⁽¹⁴⁾. כיון שיש אומדן הדעת שלא נתנה אלא מחמת שחשב שימות ורצה לפוטרה מן היבום.

וכן מתנתו של השכיב מרע דינו כגיטו: מה לגבי גיטו, נתבאר לעיל [דף סה] אף על גב דלא פריש את כוונתו במלואה, אנו מפרשים את דבריו.

שמבואר לעיל לגבי חולה מסוכן ההולך למות: רבי שמעון שזורי אומר, אף "המסוכן" כיון דאמר "כתובו" אנו מפרשים שאמר "כתובו" על דעת שיתנו, ונותנים את הגט לאשה אף על גב דלא אמר תנו, שאנו אומרים כי מחמת פחדו היה טרוד ושכח לפרש.

אף במתנתו הדין כן: כיון דאמר תנו — אף על גב דלא קנו מיניה [ממנו], את המתנה עבור המקבל, הרי הוא קנוי למקבל.

ומקשינן לרב הונא: תנן במשנתנו: אמר לה: זה גיטך מהיום אם מתי מחוליו זה, ועמד והלך בשוק ואחר כך חלה ומת. אומדים אותה, אם מחמת חולי הראשון מת — הרי זה גט. אם לאו — אינו גט.

ואי אמרת [ואם אתה אומר] שאם עמד מחוליו חוזר בו מהגט, כמו לגבי מתנתו.

יוסי אמר את סברתו גם כשהתנאי נאמר בעל פה.

14. כך פירש רש"י, שרב הונא מדבר בשכיב מרע שנתן גט בלא לפרש, ובאופן זה אמר שאם עמד חוזר והגט בטל, ועל זה חולקים רבה ורבה וסוברים שאינו חוזר.

ואם השכיב מרע אמר כמפורש "הרי זה גיטך אם מתי", מדייקים הר"ן והריטב"א מרש"י לקמן [עג א ד"ה לא], שלדעת כולם אם עמד, הגט בטל.

אבל רבינו תם מפרש, כי אם השכיב מרע נתן את הגט בלא לפרש, לדעת כולם אם עמד אינו חוזר, ונחלקו באופן שנתן ופירש שיחול "אם

אם כן למה לי אומדנא אם מת מחמת החולי הראשון? הרי בינתיים עמד מחוליו ובטל הגט מאליו.

ומתריצין: אמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא: משנתנו מדברת באופן שניתק מחולי לחולי, כלומר שלא הבריא לגמרי, אלא שיצא ממחלה אחת ועבר למחלה אחרת, ואין זו עמידה אלא אם כן בא לכלל רפואה שעה אחת.

ומקשינן: כיצד אפשר לפרש במשנה שכל הזמן היה חולה אלא שעבר ממחלה אחת למשנהו, והא עמד קתני! משמע שהבריא בינתיים.

ומתריצין: עמד שבמשנה הכוונה, שעמד מחולי זה ונפל לחולי אחר.

ומקשינן: כיצד אפשר לפרש במשנה שעמד מחולי זה ונפל לחולי אחר, ולא הבריא בינתיים, והא הלך בשוק קתני! משמע שהיה בריא בינתיים.

ומתריצין: "הלך" שבמשנה הכוונה: הלך על משענתו, אבל עדיין היה חולה.

עג-א והא קא משמע לן במה שנקט התנא במשנה לשון "הלך".

דהלך, דווקא אם הלך על משענתו, הוא

דבעינן אומדנא [הוא שצריך אומדן] אם מת מחמת המחלה הראשונה או לא, כיון שיש לחשוש שהואיל והלך, ניצל מאותו חולי ומת מחולי אחר, והוא התנה במפורש שהגט יחול רק אם ימות מחולי זה.

אבל איך [האחר] שלא הלך בשוק, אף על פי שניתק לחולי אחר, ברור שיש בו מהחולי הראשון, ואומדנא נמי לא בעינן [אינו צריך] לזה, והגט חל (1).

ומקשינן: האם שמעת מינה [ניתן ללמוד ממשנתנו], ששכיב מרע שנתן נכסיו במתנה וניתק מחולי לחולי — מתנתו מתנה, אם מת מהחולי השני?

שהרי מבואר במשנה שאם ניתק מחולי לחולי, אינו נחשב שעמד מחוליו, ורק לגבי גט הצריכוהו במשנה אומדנא אם מת מחמת חוליו הראשון או מחמת חוליו השני, משום שבגט, פירש השכיב מרע בתנאו, שיחול דווקא אם ימות מחולי "זה".

ומתריצין: אין [כן], ומצינו כי כך הוא הדין, דאמר רבי אלעזר משמיה דרב: שכיב מרע שניתק מחולי לחולי ומת — מתנתו מתנה.

רבה ורבא לא סבירא להו הא דרב הונא שאמר כי גיטו של שכיב מרע, דינו כמתנתו, ואם עמד מחוליו והבריא חוזר בו מגיטו, אפילו אם לא התנה על הגט שיחול רק אם

גם מי שלא עמד צריך אומדנא אם מת מהחולי הראשון, ומה שאמרו בגמרא כי אידך אינו צריך אומדנא, הכוונה, למי שהלך בשוק ללא משענת שאינו צריך אומדנא, כי כיון שעמד וודאי בטל הגט [לפי רב הונא].

מתי מחולי זה" ועמד ושוב מת מאותה מחלה, שלפי רב הונא אינו גט ולפי רבה ורבא הרי זה גט.

1. כך סובר רש"י, אבל הרשב"א חולק וסובר כי